

Наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!

ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 52 (1099)

26 СНЕЖНЯ 2012 г.

З Новым 2013 годам!

Шаноўныя сябры Таварыства беларускай мовы, прыхільнікі і рупліўцы роднага слова!

Падыходзіць да свайго завяршэння 2012 год. Дзякуй вам за тое, што вы былі з намі, падтрымлівалі матэрыяльна, прымалі ўдзел у нашых мерапрыемствах, ініцыявалі розныя кампаніі. Мы з вамі шмат што зрабілі ў адыходзячым годзе дзеля пашырэння мовы, але яшчэ больш мусім зрабіць у наступным.

ГА "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" віншуе вас з традыцыйнымі зімовымі святамі: Днём Божага нараджэння, Калядамі і Новым 2013 годам. Мы жадаем вам і вашым блізкім добрага здароўя на ўвесь наступны год, прыемных свят і аптымізму.

Сакратарыят ТБМ.

Пісьменніца Алена Васілевіч адзначыла сваё 90-годдзе

Алена Васілевіч нарадзілася 22 снежня 1922 у засценку Даманшчына (цяпер вёска Ліпнікі) Слуцкага раёна Менскай вобласці. Засталася без бацькоў на восьмым годзе жыцця. Выхоўвалася ў сваякоў. Скончыла літаратурны факультэт Рагачоўскага настаўніцкага інстытута (1941). У час Другой Сусветнай вайны працавала бібліятэкарам у шпіталі, пісарам шыхтовай часткі, начальнікам бібліятэкі. У 1946 скончыла філалагічны факультэт БДУ. Працавала літкансультантам, загадчыкам аддзела культуры часопіса "Работніца і сялянка", загадчыкам рэдакцыі літаратуры для юнацтва выдавецтваў "Мастацкая літаратура", "Юнацтва". Сябра СП СССР з 1947. Першы мастацкі твор (апавесць "У прасторах жыцця") надрукавала ў 1947 (часопіс "Беларусь"). Напісала кніжкі апавяданняў, апавесць "Шляхі-дарогі" (1950), цыкл

апавесцяў "Расці, Ганька" (1966), "Доля цябе знойдзе" (1968), "Новы свет" (1970), "Пачакай, затрымайся..." (1970), якія склалі тэтралогію "Пачакай, затрымайся..." (1972). Аўтар кніг "Люблю, хвалюся, жыю" (нататкі, эсэ, 1986), "Элегія" (апавяданні, эцюды, эсэ, 1988). Выдадзены Выбраныя творы ў 3 тамах (1982-1983). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР (1976) за тэтралогію "Пачакай, затрымайся...".

На кнігах Алены Васілевіч выгадалася не адно пакаленне беларусаў. Літаратурны крытык Ала Сямёнава піша: "За свой пісьменніцкі шлях яна расказвала пра чалавека Пра жанчыну. Пра дзяцей. Пра жыццёвыя дачыненні

і калізіі. Пра ўзаемаадносіны людзей. Тонка разумеючы іх псіхалогію. Умеючы паглядаць на свет з добрым гумарам і разуменнем, з мяккай усмешлівай іроніяй. З вельмі адчувальным лірызмам".

ГА "Саюз беларускіх пісьменнікаў"

90 гадоў таму назад выйшаў першы нумар часопіса "Полымя"

дзіў пад назвай "Полымя рэвалюцыі". У гады Вялікай Айчыннай вайны не выходзіў у свет. Адноўлены ў студзені 1945 года па распараджэнні Савета Міністраў БССР.

Менавіта ў "Полымя" друкавалі свае знакамітыя творы Платон Галавач, Цішка Гартны, Кузьма Чорны, народныя пісьменнікі і народныя паэты Беларусі Іван Мележ, Янка Брыль, Аркадзь Куляшоў, Максім Танк, Кандрат Крапіва, Пятрусь Броўка, Васіль Быкаў, Іван Шамякін, Іван Чыгрынаў, Іван Навуменка, а таксама Уладзімір Караткевіч, Вячаслаў Адамчык, Барыс Сачанка. Літаратурныя традыцыі, закладзеныя папярэднімі пакаленнямі беларускіх

майстроў слова, працягваюцца ў творах сённяшніх аўтараў гэтага аўтарытэтнага выдання.

З нагоды 90-гадовага юбілею часопіса Нацыянальная бібліятэка Беларусі падрыхтавала кніжна-ілюстрацыйную выставу "Полымя" - этапы творчага станаўлення", якая раскрывае змест часопіса з самага першага нумара 1922 года да апошняга на сённяшні дзень.

З прывітальным словам на юбілейным вечары выступілі першы намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандр Радзькоў, намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Уладзімір Матусевіч, дырэктар рэдакцыйна-выдавецкай установы "Выдавецкі дом "Звязда" Аляксандр Карлюкевіч, першы сакратар Саюза пісьменнікаў Беларусі Геннадзь Пашкоў і інш.

Адна з галоўных задач часопіса "Полымя", заснавальнікам якога з'яўляецца Саюз пісьменнікаў Беларусі - на сваіх старонках прапагандаваць усё лепшае, што ствараецца сучаснымі беларускімі пісьменнікамі і садзейнічае развіццю духоўнай моцы нашай дзяржавы з дапамогай мастацкага слова.

Паводле сайту Нацыянальнай бібліятэкі.

20 снежня ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбыўся юбілейны вечар, прысвечаны 90-годдзю з дня выхаду ў свет першага нумара часопіса "Полымя".

Першыя дзесяць год (да 1932) часопісам кіравала рэдакцыйная калегія, у яе ўваходзілі Змітрок Бядуля, Цішка Гартны, Міхась Зарэцкі, Усевалад Ігнатоўскі, Янка Купала, Якуб Колас, В. Нодэль, А. Сянкевіч, Міхась Чарот і інш. У 1932-1941 гадах часопіс выхо-

ISSN 2073-7033

АЛЯКСЕЮ БЕЛАМУ - 60

20 снежня вядомы баранавіцкі паэт і журналіст Аляксей Бель адзначыў дзень народзінаў. З-пад пяра творцы выйшла пяць паэтычных зборнікаў: "Тридцать второе августа", "Невольничьи песни", "Каляровыя сны", "Боскі вецер правінцыі" і "Кветкі ў стагах". "Неўзабаве павінна ўбачыць свет і шостая кніга яго вершаў", - расказаў Аляксей Бель. Выданне атрымае назву "Прыватны сектар".

-Я быў у гарах, я спляўляўся па горных рэках. Але я яшчэ спадзяюся ўзняцца на

Эльбрус і раблю для гэтага адпаведныя захады. Хутка выйдзе мая шостая кніга вершаў. На жаль, апошнім часам мне сумна, што знікае наша культура. Краіна не рухаецца наперад. Вось гэта сумна! Калі ў юнацтве было больш аптымізму, то зараз яго менш. Тым не менш, спадзяванкі на лепшае

ёсць. І я спадзяюся, што мы будзем жыць лепш. Я маю на ўвазе краіну ў цэлым. Наш народ.

Аляксей Бель - не толькі таленавіты паэт, але і прафесійны журналіст, сябар Саюза беларускіх пісьменнікаў, Беларускай асацыяцыі журналістаў, а таксама Беларускага ПЭН-цэнтра, які ёсць часткай сусветнай арганізацыі прафесійных пісьменнікаў - Міжнароднага ПЭН-клуба. Ад 2006 года Аляксей Бель таксама - дырэктар-галоўны рэдактар прыватнага ўнітарнага прад-

прыемства "ІнтэксПрэс-Рэгіён".

- Момантаў, калі цябе штосьці здзіўляе і ўражае, з гадамі з'яўляецца ўсё меней. Таму, вядома, у юнацтве пісалася больш, чым цяпер. Дарослы чалавек увесь час заняты нейкімі справамі. Гэтага патрабуе і рытм цяперашняга жыцця. У нас ва ўсіх ёсць абавязкі перад блізкімі людзьмі, і мы мусім выконваць іх сумленна. А на творчасць застаецца ўжо толькі тое, што застаецца. Але ў мяне няма шкадавання з той нагоды, што я не аддаю сваёй творчасці ўвесь час. Калі Бог даў нам гэтую здольнасць, то чалавек знойдзе час і пакіне пасля сябе ўсё, што яму накіравана пакінуць.

Аляксей Бель называе сваіх суродзічаў "цудоўнымі" і прызнаецца, што з задавальненнем выбіраецца на сваю малую радзіму.

- У Міхневічах, што ў Івацэвіцкім раёне, я заўсёды дома, як дома ў Баранавічах, дзе жыў з 1977-га года, - адзначыў Аляксей Бель.

Радыё Рацыя.

Два слоўнікі і розныя думкі

Слоўнік беларускай мовы / Нацыянальная Акадэмія навук Беларусі, Інстытут мовы і літаратуры імя Я. Коласа і Я. Купалы; уклад. Н. П. Еўсіевіч [і інш.]; навук. рэд. А. А. Лукашанец, В. П. Русак. Каля 150 тыс. слоў. Мінск: Беларуская навука, 2012, 916 с.

Піскуноў Ф. А. **Вялікі слоўнік беларускай мовы**. Кансультацыйная рада: Г. М. Бураўкін, А. І. Вярцінскі, Р. Г. Гарэцкі, Н. С. Гілевіч, А. А. Каўрус, Г. А. Цыхун і інш. Каля 223 тыс. слоў. Мінск: выдавец Зміцер Колас, 2012, 1196+16 с.

Бягуць дні апошніх тыдняў 2012 года, і - калі не спраўдзіцца злавесны прагноз календара племені мая пра немінучы канец свету ў трэцім дэкадзе сёлетняга снежня - неўзабаве гэты год зробіцца гісторыяй. Напрыканцы кожнага года прынята вызначаць самыя важныя падзеі ў розных сферах жыцця. Не аднаго мяне цікавіць найперш беларускае культурнае і інтэлектуальнае жыццё. У гэтым сэнсе год, бяспрэчна, не выпядае "пустым": нямаючы выйсша вартых увагі кніг, сёе-тое з'явілася на тэатральнай сцэне і ў кінематографі, ладзіліся цікавыя і нават сэнсапыяныя мастацкія выстаўкі...

І ўсё ж, калі б пытанне: "Што самае важнае адбылося ў беларускай культуры сёлета?" адказаў бы: для мяне падзея нумар адзін стаў выхад з друку "Вялікага слоўніка беларускай мовы".

Гэты слоўнік роднай мовы - сапраўды "вялікі", найаб'ёмнейшы з тых, што калінебудзь былі выдадзены на паперы. Дагэтуль слоўнікам з найбольшай колькасцю беларускіх загалоўных слоў быў апублікаваны "Беларуская Савецкая Энцыклапедыя" у 1987 годзе "Слоўнік беларускай мовы" пад рэдакцыяй акадэміка Мікалая Бірылы.

Прозвішча аўтара ўкладальніка новага капітальнага слоўніка вы (калінебудзь не знойдзеце ні ў адным айчынным мовазнаўчым даведніку. Таму варта сказаць пра яго некалькі слоў: **Фёдар Антонавіч Піскуноў**, у 1971 годзе закончыў хімік БДУ, далей працаваў у тэхнічнай сферы: быў навуковым супрацоўнікам Інстытута электронікі НАН Беларусі, у 2008 - 2010 гадах навуковым супрацоўнікам Фізічна-тэхнічнага інстытута НАН Беларусі.

Як бачыце аўтарам самага поўнага на сёння слоўніка беларускай мовы з'яўляецца зусім не спецыяліст-філолаг.

На добры лад, "Вялікі слоўнік беларускай мовы" мусяць бы быць створаны рупнацю акадэмічнага інстытута, і, магчыма, змяшчаць не 223 тысячы слоў, як слоўнік Фёдара Піскунова, а яшчэ і болей. І акадэмічны інстытут - маю на ўвазе Інстытут мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы - сапраўды нешта стварыў: сёлета ў выдавецтва "Беларуская навука" з друку выйшаў "Слоўнік беларускай мовы" пад рэдакцыяй аднаго з аўтараў апошняй арфаграфічнай рэформы прафесара і доктара філалагічных навук **Аляксандра Лукашанца**. У гэтага даведніка, як гэта і належыць выданням падобнага кшталту, больш за дзясятка аўтараў-ўкладальнікаў, на яго выданне быў зроблены дзяржаўны заказ, атрымана, відаць што, немалая датацыя з дзяржаўнага бюджэту.

Калі ў мяне пад рукою апынуліся абедзве згаданыя навінкі айчыннай лексікаграфіі, мне, натуральна, захацелася іх параўнаць. Слоўнік Фёдара Піскунова ўразіў не толькі

сваім аб'ёмам, які быў дасягнуты ў выніку электроннай апрацоўкі больш як сямідзесяці мільёнаў (!) словаўжыванняў, зафіксаваных у прыкладна 2300 беларускамоўных пісьмовых крыніцах. Выклікае павялічаны падыход аўтара да той часткі слоўніка, якая ў падзагоўку акрэслена як "парадыгматыка". Для абсалютнай большасці загалоўных слоў, уключаных у "Вялікі слоўнік беларускай мовы", Фёдар Піскуноў распрацаваў арыгінальную сістэму адсылкаў да мадэльных узораў словазмянення. Інакш кажучы, той, хто будзе карыстацца гэтым слоўнікам, лёгка здолее пракланяць нават вельмі рэдка ўжывальны назоўнік ці праспрагаць нават той дзеяслоў, які не зафіксаваны ў грунтоўным "Граматычным слоўніку дзеяслова", выпушчаным Нацыянальнай Акадэміяй навук пяць гадоў таму.

Слоўнік Фёдара Піскунова - годны і, як кажуць, "сіметрычны" адказ тым асобам, якія займаюць нават найвышэйшыя дзяржаўныя пасады і сцвярджаюць, нібыта на свеце ёсць толькі дзве паўнаважныя мовы - руская і англійская, - а няшчасная беларуская ўсё пакуте ад недахопу сродкаў самавыражэння. Гэта таксама адказ тым, у галовах якіх неўміручай гідраю ажывае сіндром "малодшага брата". Хачу пры выпадку нагадаць, што самая вялікая на сённяшні дзень выдадзены арфаграфічныя слоўнікі рускай мовы ўключаюць 180 тысяч (акадэмічны слоўнік маскоўскага Інстытута рускай мовы) і 130 тысяч (слоўнік расійскага лінгвіста Мікалая Салаўёва) загалоўных слоў. У той самы час 17-томны "Словарь русского языка", які выдаваўся Акадэміяй навук СССР на працягу шаснаццаці гадоў (1950-1965) меў 150 тысяч слоўнікавых артыкулаў.

Вядома, праца такога ахопу матэрыялу і проста "фізічнага" аб'ёму не магла абыйсціся без пасобных недахопаў або спрэчных момантаў. Частка іх слухна заўважана ў рэцэнзіі лінгвіста з той жа Акадэміяй навук, кандыдата філалагічных навук Мікалая Крыўко, апублікаванай колькі месяцаў таму на старонках штотыднёвіка "Наша слова". Я кажу менавіта пра частку гэтых заўваг, бо ў згаданай рэцэнзіі, як мне здаецца, не-не ды прарываецца прыхаваная крыўда: як жа так, нейкі неспецыяліст у галіне мовазнаўства за некалькі гадоў зрабіў працу, якую акадэмічны інстытут, у якім сам Мікалай Крыўко працуе не адзін дзясятка гадоў, так і не золеў "пацягнуць". Тут самая пара перайсці да кароткага агляду таго самага, акадэмічнага "Слоўніка

беларускай мовы", які, напэўна, усё-такі меў няшчасце выйсці адначасова са слоўнікам Фёдара Піскунова.

Чаму "няшчасце"? Здаецца, дзяржаўнае выдавецтва "Беларуская навука" выдрукавала працу акадэмічных мовазнаўцаў на якаснай паперы, "апрунула" кнігу ў дыктоўную вокладку і кошт яго вызначыла зусім не завоблачны, паводле цяперашняга прызначэння, што ў яго аснову пакладзены ўсё той жа, згаданы намі вышэй, "Слоўнік беларускай мовы" пад рэдакцыяй Мікалая Бірылы, які, напамінаю, выйшаў чвэрць стагоддзя таму.

Свайго часу гэта сапраўды быў найлепшы моўны даведнік роднай мовы, але ж час ідзе, мяняюцца людзі, мяняецца мова...

Аўтары акадэмічнага слоўніка з гонарам абвешчаюць, што да рэестру ранейшага, бірылаўскага, слоўніка было дададзена больш за трыццаць тысяч новых лексічных адзінак - таму, маўляў, на тытульным лісце пазначана "каля 150 тысяч слоў". Стоп! Не спяшайцеся верыць на слова паважаным вучоным. У сваім водгуку на старонках "Нашага слова" філолагі Юрась Пацюпа і Крысіна Пучынская прыводзяць свае падлікі: згодна з ім, у слоўніку пад рэдакцыяй Лукашанца нават недзе на тысячу менш загалоўных слоў, чым у слоўніку пад рэдакцыяй Бірылы! На сайце slounik.org, колькасць слоў у акадэмічным слоўніку падаецца ледзьве большай за 114 тысяч, а "самы аптымістычны" падлік належыць рэцэнзенту слоўніка, прафесару з Гародні Івану Лепешава, які ацэньвае гэтую колькасць прыблізна ў 129 тысяч.

Няўжо цяга да ўсялякага кшталту прыпісак, што пышным цветом буляў ў дзяржаўных установах савецкага часу так і не пераадоленая нават акадэмічнымі лінгвістамі за больш як дваццаць гадоў існавання незалежнай Беларусі?

Нехта скажа: вядома, кепска, што акадэмічны слоўнік так значна прайграе ў колькасці артыкулаў у параўнанні з аўтарскім слоўнікам Фёдара Піскунова, але характарыстыкай больш важнай за агульны аб'ём, напэўна, усё-такі з'яўляецца рэпрэзентатывнасць слоўніка - г.зн., разумны, навукова абгрунтаваны (паводле частотнасці ўжывання) адбор слоў, што меліся быць абавязкова ўключанымі ў яго склад.

Ну, што ж, спынімся крыху і на рэпрэзентатывнасці

слоўніка пад рэдакцыяй Аляксандра Лукашанца. Пабегны яго прагляд прымушае западозрыць аўтарскі калектыў у пэўнай тэндэнцыінасці, якая сяды-тады, як у тым сумна вядомыя трыццаць гады, мае палітычную "падкладку". Найбольш яркавы прыклад - адсутнасць у акадэмічным слоўніку цэлага гнязда слоў з каранем **спадар-** ("спадар", "спадарства", "спадарыня"). Чыноўнікі, якія ў канцы 1990-х на пачатку 2000-х гадоў працавалі на розных пасадах пад кіраўніцтвам народжанага ў Туле палкоўніка Замяталіна, расказвалі мне, як гэты высокапастаўлены з ласкі прэзідэнта чыноўнік зацята змагаўся з ужываннем вышэйзгаданых слоў у сваіх і падначаленых сваім установах. Па-мойму, страх у некаторых акадэмічных мовазнаўцаў так дагэтуль і не прайшоў...

Ніяк не магу зразуменьце, чаму ў слоўніку 1987 года выдання, які выходзіў у свет пад пільным вокам самай атэістычнай у савецкай імперыі камуністычнай партыі Беларусі, слова **Вялікодзень** (якое тады пісалася з малой літары) было, а ў выданні 2012 года, калі высокія чыноўнікі па вялікіх святах нават заходзяць у царкву, гэтага слова папросту няма!

Цяперашні слоўнік апрацоўвала цэлая група навукоўцаў, большасць з якіх мае навуковыя ступені, але хоць забіце мяне, ды не знаходжу тлумачэнняў такой акалічнасці, што ў слоўніку пад рэдакцыяй Аляксандра Лукашанца адсутнічае слова **тамсама!** Такое ўражанне, што акадэмічны мовазнаўцаў ніколі ў сваім жыцці не публікавалі навуковых артыкулаў з адсылкамі да іншых цытаваных раней крыніц (кшталту: *гл. тамсама, с. 59*).

У 1985 годзе малады тады філолаг Анатоль Верабей апублікаваў кнігу пра творчасць незабыўнага Уладзіміра Караткевіча, якая зрабілася настольнай у шмат каго з універсітэцкіх выкладчыкаў і школьных настаўнікаў. Кніга называлася "Жывая павязь часоў". У 2002 годзе падзеяй нашага культурнага жыцця стаў выхад кнігі менскай мастацтвазнаўцы Вольгі Лабачэўскай "Павязь часоў - беларускі творчак". Некалькі месяцаў таму ў полацкім дзяржаўным музеі кнігадрукавання працавала выстава пад назвай "Павязь часоў". Загоўкі публікацыі з ужываннем натуральнага беларускага слова **павязь** з'яўляліся ў "Народнай газеце", "Мінскай газеце", віцебскім "Народным слоўце", нават на сайце берасцейскага БРСМ... Але ў акадэмічным "Слоўніку беларускай мовы" гэтага слова вы не знойдзеце.

Зноў-такі нехта з апанентаў можа запярэчыць: маўляў, аўтары палічылі, што згаданыя словы ў тым заяўлены 150 тысяч "не трапляюць", не такія яны ўжо часта ўжывальныя. Магу толькі задаць пытанне ў адказ, а што, уключаныя ў акадэмічны слоўнік словы на кшталт **бабувіст, вагануць, вакулка, талрэп, шаранець** і т.д. сустракаюцца ў тэкстах часцей, чым тым самым **спадар, Вялікодзень, тамсама, павязь**? Да спісу дыскрымінаваных акадэмічнымі лінгвістамі слоў магу, услед за Іванам Лепешавым, дадаць і такія зусім не рэдкія ў сучаснай моўнай практыцы словы, як: **атрымоўваць, дэмбель, землятрус, напрыканцы, нататнік, прылюдна, сексот** (і **стучач!**), **суразмоўца, сярэднявечча, хваласпеў, хмарачос, хрушчоўка, шараговы** і яшчэ шмат якія іншыя.

Трэба тут заўважыць, што, калі Фёдар Піскуноў вызначае ў прадмове да свайго слоўніка яго ролю ў тым, каб "як мага паўней зафіксаваць матэрыял, раскіданы па розных, збольшага маладаступных, выданнях", дык аўтары ўкладальнікі акадэмічнага слоўніка без ценю сумневаў рэкамендуюць яго як нарматыўны даведнік. Калі ўлічыць магчымую псеўдаініцыятыўнасць ды запабеглівасць пэўных прыўладных чыноўнікаў, справа можа дайсці да таго, што ўлік забароненых у беларускай мове слоў з іх ласкі патрапіць не толькі **спадар** (бедны аўтар "Баркулабаўскай хронікі" з XVII стагоддзя! Пісаў ён у гэтым выдатным творы пра "спадарыню" і не падазраваў, як ён няправільна робіць у вачах уладаў будучай РБ і яе некаторых акадэмічных супрацоўнікаў!)

Мушу сказаць, што задума гэтага артыкула ўзнікла ў мяне яшчэ некалькі месяцаў таму - адразу пасля таго, як абодва слоўнікі, пра якія ідзе тут гаворка, сышлі з друкарскіх варштатаў (акадэмічны друкаваўся ў сучаснай вялікай дзяржаўнай друкарні, аўтарскі - на рызографе сціплага прыватнага выдаўца Змітра Коласа). Але якраз у той самы час па Менску пачалі кружляць чуткі, нібыта акадэмічны Інстытут мовы і літаратуры чарговы раз, быццам той адсталы калгас, збіраюцца "ўзбуйняць". Не хацелася даваць лішніх аргументаў тым, хто задумаў гэтую нядобрую справу. Але цяпер, наколькі мне вядома, загад аб аб'яднанні згаданага інстытута з Інстытутам этнаграфіі, мастацтвазнаўства і фальклору ды стварэнні "Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры" ўжо зацверджаны. Мовазнаўцы, што працуюць у Акадэміі

наук, апынаюцца яшчэ на больш далёкіх задворках. У апошнія дзесяць гадоў мудрага кіравання... самі ведаеце каго абарона доктарскай дысертацыі па беларускім мовазнаўстве ў Акадэміі навук стала надзвычайнай рэдкасцю; узмацняць інтэлектуальны патэнцыял беларускіх лінгвістычных даследаванняў робіцца ўсё цяжэй. Я пішу гэта, добра ўсведамляючы, што відавочныя хібы згаданага акадэмічнага слоўніка ёсць у тым ліку вынікам хранічнага недафінансавання беларускіх філалагічных навук: маладыя спецыялісты, трапляючы на працу ў акадэмічны інстытут, мусяць найперш думаць пра ўладкаванне сваіх побытавых праблем, а не пра якасць сваёй працы, у той час як самыя таленавітыя філолагі папярэдні пакаленняў або выязджаюць за мяжу або сыходзяць, у тым ліку скончыўшы свой зямны шлях.

Мінулы цыкл аб'яднання "ўзбуйнення" акадэмічных інстытутаў мовы, літаратуры і мастацтва (1931-1957 гг.) меў іншую прычыну: тое пакаленне беларусістаў папросту фізічна вынішчалі або высылаўлі ў край, дзе мовазнаўцам заставалася толькі даследаваць блатную "феню"...

Цяперашняя ж улада, ірацыянальна бачачы ва ўсім беларускім пагрозу для свайго існавання, аб'ядноўвае і "ўзбуйняе" акадэмічныя інстытуты, відаць, толькі дзеля таго, каб "гэтых беларускамоўных" як мага менш было на агульных сходах Акадэміі навук, каб усё менш і менш людзей гэтай сферы магло хоць бы нясмела нанесці свой клопат, сваю нязбыўную трывогу з прычыны татальнага, цынічнага, падмацаванага напорыстай дэмагогіяй вынішчэння беларускамоўных асяродкаў у краіне. Пры гэтым беларускім навукоўцам-гуманітарным настойліва падказваецца: ніякай альтэрнатывы ў вас не будзе, калі вы наважыцеся з нечым спрачацца, а пагадоў пратэставаць. Нядаўні пагром часопіса "Arche", для якога былі выкарыстаныя паслугі дзяржаўнай падаткавай інспекцыі, - выразны сігнал таго, што прыўладныя структуры не спыняцца ні перад чым, каб па-гэрастратуўску вынішчыць у Беларусі ўсё жывое, што яшчэ застаецца ў гуманітарнай сферы. Нагадаю, дарчы, што менавіта рэдакцыя гэтага часопіса толькі за апошнія два з паловай гады здолела перавыдаць найлепшыя працы беларускіх мовазнаўцаў 1920-х гадоў, у тым ліку чатыры тоўстыя тамы слоўнікаў беларускай тэрміналогіі, знакамты "Расійска-беларускі-слоўнік" Сцяпана Некрашэвіча і Міколы Байкова, дыялектныя слоўнікі Міколы Шатэрыніка і Міколы Каспяровіча...

Ну як жа сучасным уладатрымальнікам гаварыць пра "беднасць беларускай мовы", калі не патрапаць па яе багаццях? Вось і топчучца.

*Лявон Баршчэўскі,
кандыдат
філалагічных навук.*

У Менску прайшла прэзентацыя новых выданняў беларуска-рускага і руска-беларускага слоўнікаў

"Беларуска-рускі слоўнік" (4-е выданне) і "Русско-белорусский словарь" (10-е выданне) з улікам зменаў у правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі прэзентаваныя 21 снежня ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Я. Коласа ў Менску.

Зараз у выдавецтве "Беларуская энцыклапедыя імя П. Броўкі" выдадзены ўсе тры тамы руска-беларускага слоўніка і два з трох - беларуска-рускага, апошні том павінен выйсці да канца гэтага года.

Першыя выданні слоўнікаў убачылі свет у 1953 і 1963 гадах адпаведна, іх распрацоўкай займаліся Якуб Колас, Кандрат Крапіва, Пятрусь Броўка ды іншыя значныя фі-

гуры беларускай літаратуры і мовазнаўства. Галоўным рэдактарам сучасных выданняў слоўнікаў выступіў дырэктар Інстытута мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі доктар філалагічных навук Аляксандр Лукашанец.

На прэзентацыі мовазнаўца адзначыў, што слоўнікі, падрыхтаваныя з улікам новых правіл арфаграфіі і пунктуацыі, будуць вельмі запатрабаваныя ўсімi тымi, хто "карыстаецца пісьмовай беларускай мовай, а таксама тымi ўстановамі, якія забяспечваюць навучанне на беларускай мове".

У каментарыі Бела-

ПАН А. Лукашанец распавёў, што ў апошняе выданне слоўнікаў уключана новая актуальная лексіка, якая пашырылася ў беларускім маўленні ў апошнія дзесяцігоддзі. Гэта найперш тыя запазычэнні, для якіх важна арфаграфічная ўніфікацыя і якія шырока выкарыстоўваюцца.

Апрача слоў, якія прыходзяць у беларускую мову з іншых моў, у слоўніку таксама адлюстравана "велізарная колькасць слоў, якія з'яўляюцца менавіта на беларускай моўнай глебе". Аднак, як зазначыў філолаг, для кожнай такой моўнай адзінкі павінен прайсці пэўны час апрацаваць, каб яна трапіла ў слоўнік.

nn.by

Вось вам і "нехлямяжыя" беларусы

21 снежня стала вядома, што ўсе праязныя квіткі на студзень надыходзячага 2013 года, якія прапануюць сталічным пасажырам, надрукаваныя ўжо не на беларускай, як звычайна, а на рускай мове. Карэспандэнты TUT.BY першымі забілі трывогу і паспрабавалі атрымаць каментар па пытанні "русіфікацыі" друкаванай прадукцыі "Мінсктранса" непасрэдна ў тых, хто яе замаўляе і распаўсюджвае.

Аднак даведацца, што канкрэтна вымусіла ДП "Мінсктранс" адмовіцца ад беларускай мовы ў праязных

квітках, не ўдалося.

Беларускае грамадства затое адрэагавала імгненна. Сакратарыят ГА "ТБМ імя Ф.

Скарыны" адразу 21 снежня на сваім паседжанні прыняў адпаведны зварот:

Зварот Сакратарыяту ТБМ да грамадзян Беларусі

Шаноўныя грамадзяне Беларусі, а найперш жыхары Мінска!

ГА "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" атрымала інфармацыю пра тое, што нечакана "Мінсктранс" праігнараваў дзяржаўнасць беларускай мовы пры распрацоўцы праязных білетаў на розныя віды транспарту на студзень 2013 года. Назадаем, што з 1990 года ўсе праязныя білеты ў горадзе Мінску афармляліся на дзяржаўнай беларускай мове, і гэты факт станюча ўспрымаўся грамадзянамі нашай краіны.

Мы заклікаем усіх неабыхавых людзей у год юбілею класікаў беларускай літаратуры Якуба Коласа, Янкі Купалы, Максіма Танка засведчыць сваю адданасць роднай мове і пісьмова звярнуцца ў "Мінсктранс" з патрабаваннем вярнуць дзяржаўную беларускую мову на праязныя білеты.

Аднак найбольш апэратыўнай аказалася Інтэрнэт-супольнасць Беларусі. Дзесяткі, сотні, тысячы (партал TUT.BY), пратэстаў, абурэнняў патрабаванняў пасыпаліся ў адрас "Мінсктранс". Такіх эпітэтаў у свой адрас чыноўнікі з гэтай арганізацыі не чулі, бадай, ніколі. Загулі ўсе сайты Беларусі. Пайшлі электронныя лісты ў "Мінсктранс". Пад гарачую руку дасталося і "старэйшаму брату". І ўжо 22 снежня парталу TUT.BY паведамлілі ў дзяржпрадпрыемстве "Мінсктранс":

- Пры размяшчэнні заяўкі на выраб шматразовых праязных квіткаў на студзень выканаўцам была дапушчана памылка, у выніку чаго квіткі былі надрукаваныя на рускай мове. За нізкі кантроль і паніжаную патрабавальнасць да падначаленых дырэктар філіялу "Агенцтва "Мінсктранс" прыцягнута да дысцыплінарнай адказнасці. З лютага пра-

язныя квіткі будуць друкавацца на беларускай мове.

Раней у "Мінсктрансе" казалі, што друкаванне праязных па-расейску звязана з тым, што нарматыўны дакумент, які рэгуляваў тарыфы на праезд у грамадскім транспарце, быў перакладзены на расейскую мову, і мова тэксту на праязных павінна адпавядаць мове гэтага акту.

Карэспандэнту "Свабоды" ў "Агенцтве "Мінсктранс" тлумачылі, што гэты нарматыўны акт нібыта быў выдадзены ў Міністэрстве фінансаў. Аднак, як высветлілася, ні Міністэрства фінансаў, ні Міністэрства эканомікі не маюць да гэтага дачынення.

Прадстаўніца прадпрыемства Вольга Качан сказала па тэлефоне карэспандэнту "Свабоды":

- Вы лічыце, што гэта такая складаная праблема, калі ў рэспубліцы ў большай палове гарадоў выкарыстоўва-

ецца руская мова для праязных білетаў? І толькі чамусьці ў Менску гэта стала вялікай праблемай. А вы пацікавіліся, у якіх яшчэ гарадах Беларусі праязныя білеты, і на чыгунцы, на рускай мове? І толькі вось гэты пераклад выклікаў у вас такую буру пытанняў.

Пацікавіліся, і ведаем, што ў многіх месцах Беларусі праязныя дакументы друкуюцца па-руску, але яшчэ ведаем, што гэта не нармальна і не правільна.

І ведаем таксама, што Інтэрнэт-супольнасць, якая паставіла на месца русіфікатараў з "Мінсктранса", гэта ў асноўнай масе - беларуская моладзь, а менавіта за ёй будучыня.

Старанна ўбіваецца нам у галовы казка пра памяркоўных і нехлямяжых беларусаў, але бывае і ў казкі канец - адна Інтэрнэт-атака, але якая эфектыўная, бо падчас яе слова сказаў сам народ.

Наш кар.

Лаціна па-беларуску

Выйшаў беларускамоўны вучэбны дапаможнік па лацінскай мове з грыфам Мінстэрства адукацыі

У выдавецтве БДУ выйшаў беларускамоўны вучэбны дапаможнік па лацінскай мове для студэнтаў гуманітарных спецыяльнасцяў.

Аўтары - супрацоўнікі кафедры класічнай філалогіі філфака БДУ Г. І. Шаўчэнка, А. В. Гарнік, К. А. Тананушка.

У сучаснай вышэйшай адукацыі значнае месца адводзіцца самастойнай рабоце студэнтаў, што актывізуе індывідуальныя здольнасці і пашырае лагічны патэнцыял навучэнцаў. У сувязі з гэтым змяніліся патрабаванні да падручнікаў, праграм і планаў Гэты вучэбны дапаможнік адпавядае ўсім сучасным патрабаванням. У ім выразна і лаканічна прэзентаваны граматычны матэрыял, праілюстраваны ярскравымі прыкладамі, што дапамагае вывучэнню прадмета, лепшаму разуменню і засвойванню лексікі, атрыманню суцэльнага і закончанага цыклу ведаў.

У вучэбным дапаможніку прыводзяцца тэарэтычныя звесткі аб граматычным ладзе лацінскай мовы, якія спалучаюцца з практычнымі заданнямі па адпаведных тэмах, а таксама хрэстаматыяй з арыгінальных тэкстаў класічных рымскіх і постлацінскіх аўтараў.

Тэарэтычны матэрыял замацоўваецца практыкаваннямі і вучэбнымі тэкстамі, а таксама хрэстаматыяй, якая прыводзіцца ў практычнай частцы выдання. Урыўкі з твораў старажытнарымскіх аўтараў, біблейскіх і сярэднявечных тэкстаў, лацінамоўнай літаратуры беларускага і захаднееўрапейскага Адраджэння падабраны з улікам амаль усіх літаратурных стыляў Яны пашыраюць пазнавальна-адукацыйны аспект вывучэння латыні і яе міжпрадметныя сувязі з іншымі дысцыплінамі гуманітарнага цыклу. Асобнае месца ў хрэстаматыі займаюць тэксты, якія адлюстроўваюць нацыянальны каларыт Беларусі. Многія матэрыялы звязаны з аічын-

най гісторыяй.

Вучэбны дапаможнік можа быць выкарыстаны таксама для самастойнага вывучэння лацінскай мовы ў якасці даведніка па раздзелах граматыкі.

Выданне ўключае лацінска-беларускі і беларуска-лацінскі слоўнікі.

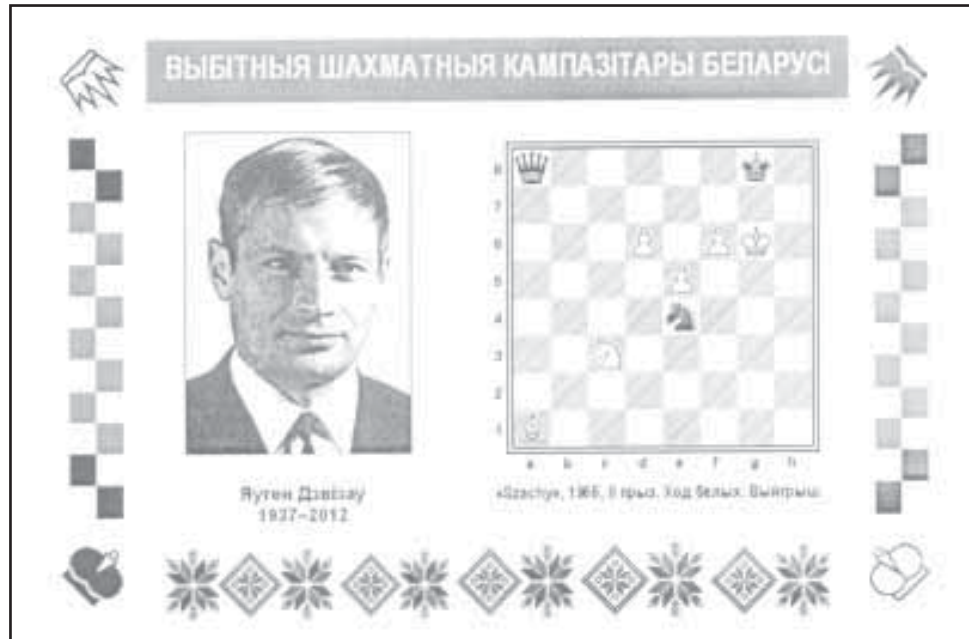
Аўтары спадзяюцца, што насуперак нудоты латыні студэнты знойдуць у ёй шмат цікавага і ахвотна ўвойдуць у дзіўны свет прыгожага пісьменства, каб далучыцца да невычэрпнай крыніцы еўрапейскай культуры.

Наш кар.

"Камунарка" беларусізуецца?

На абгортках некаторых гатункаў цукерак фабрыкі "Камунарка" ўжо прымяняюцца надпісы на беларускай мове. Наколькі гэтага з'ява будзе мець працяг, газета "Наша слова" будзе адсочваць і паведамляць.

Наш кар.

У серыі "Выбітныя шахматныя кампазітары Беларусі" выйшла паштоўка, прысвечаная колішняму актыўнаму аўтару "Нашага слова" Яўгену Дзвізаву.

Пасха. 3 гісторыі свята Пасхі. Вялікі пост

Вялікі Пост прызначаюць падрыхтаваць людзей духоўна да Пасхі. Гэта вялікае свята мае сваю гісторыю. Разгледзім асноўныя пытанні.

Пасха Старазапаветная (яўр. *Песах* - зн. *праходжанне, выбаўленне*) - самае галоўнае свята яўрэйскага народа. Яно было ўстаноўлена Богам перад выхадом ізраільцянаў з Егіпта ў той час, калі фараон, хоць і абяцаў, але не адпусціў іх у пустыню на ўскладанне ахвяраў. І толькі тады, калі Гасподзь аб'явіў у краіне самую страшную меру пакарання - забіццё егіпецкіх першынцаў, пачынаючы ад кіраўніка краіны да першынца рабыні і ўсяго першароднага ад статка, ён убачыў сілу Божую і адпусціў (Вых. 12, 12-14).

Павага да свята Пасхі была і ў язычнікаў. Так, напрыклад, пры рымлянах, якія заваявалі Ізраіль, увайшоў звычай адпусціць на волю па жаданні народа аднаго са злачынцаў, асуджанага на пакаранне смерцю. У евангеліста Марка чытаем: *"Быў звычай, калі на свята Пасхі намеснік даваў волю аднаму вязню, якога хацеў народ"* (Мк 27, 15).

Ісус Хрыстос у апошні раз правёў Старазапаветную Пасху з Апосталамі перад самымі Сваімі пакутамі, устанавіўшы тады і найвялікшае новазапаветнае Таїнства Святой Еўхарыстыі. Калі вучні Яго яшчэ ўзляжалі за сталом (пасля вавілонскага палону ў яўрэйскім быў уведзены звычай не сядзець за сталом, а ўзлягаць) і елі, Ён *"узях хлеб, абластавіў яго, паламаў і, раздаючы вучням, сказаў: "Барыце і ешце, гэта ёсць Цела Маё". Пасля ўзяў чашу, прамовіў словы ўдзячнасці і падаў ім, кажучы: "Піце з яе ўсе, бо гэта ёсць Кроў Мая Новага Завету, якая будзе праціта за многіх дзеля адпушчэння грахоў"* (Мф. 26, 26-28). У евангеліста Лукі чытаем таксама: *"Пасля Ён узях хлеб, прамовіў хвалу ўдзячнасці, паламаў яго і падаў ім, кажучы: "Гэта ёсць Цела Маё, якое за вас будзе выдадзена: рабіце гэта на ўспамін пра Мяне". Так і ... пасля вяртання, кажучы: "Гэта чаша - Новы Завет у Маёй Крыві, якая за вас будзе праціта"* (Лк. 22, 19-20).

Затым Сын Божы паведаміў Сваім вучням, што Яму ўжо нядоўга быць з імі і даў новую Запаведзь - любіць адзін аднаго, як Ён Сам любіць іх, вучыў іх быць пакорнымі. Апосталу Пятру прадказаў, што ён тройчы адрачыцца ад Яго. Умацоўваў вучняў у веру, супакойваў і прасіў, каб

яны былі цвёрдымі ў сваіх перакананнях без Яго і мелі надзею на сустрэчу з Ім у Валадарстве Нябесным (Мф. 26, 3-35; Мк. 14, 26-31; Лк. 22, 31-38; Ін. 13, 13-38; 14, 17).

Пасха Новазапаветная, Хрысціянская - самае вялікае, самае радаснае, а разам з тым і самае старажытнае свята Уваскрэсення Хрыстовага. У крыжовай смерці і Уваскрэсенні Госпада з памерлых заключаецца аснова, сэнс усяго хрысціянства. З паведамлення аб гэтай падзеі Апосталы пачыналі свае евангельскія пропаведзі, на ёй усё абгрунтавалі і ў ёй усё злучалі. Вакол смерці і Уваскрэсення Ісуса Хрыста канцэнтруюцца ўсе важнейшыя дагматы нашай веры і ўсе нашы высокія надзеі (1 Кар. 15).

Адным са звычайных звязаных са святам Пасхі, з'яўляецца звычай цалаваць адзін аднаго (хрыстосавацца). У Новым Запавеце чытаем: *"Прывітайце адзін другога з цалаваннем святым. Вітаюць вас усе Цэрквы Хрыстовы"* (Рым. 16, 16).

Пры гэтым вернікі становяцца падобнымі да вучняў і вучаніц Хрыстовых таго часу, калі яны гутарылі паміж сабой аб Уваскрэсенні Госпада.

Звычай дарыць чырвоныя яйкі вядзе пачатак, паводле падання, ад Марыі Магдаліны, калі яна прыйшла ў Рым для пропаведзі Евангелія і, наведваючы імператара Тыверыя (14-37 гг.), дала яму чырвонае яйка са словамі: *"Хрыстос Уваскрэс!"* - і такім чынам пачала сваю пропаведзь.

Яйка - сімвал жыцця, чырвоны колер - Кроў Хрыста, Які Сваім Уваскрэсеннем дараваў людзям жыццё вечнае.

Перадвелькодны тыдзень - тыдзень напружанага свята Пасхі. Пачынаецца ён Вербнай (або Пальмавай) нядзелай, якой нагадваецца ўваход Госпада Ісуса Хрыста ў Іерусалім (Мк. 11, 1-11; Лк. 19, 29-44; Ін. 12, 12-19). У Евангеллі паводле Св. Матфея чытаем: *"Калі падышлі да Іерусаліма і прыйшлі ў Віфагію на гары Елеонскай, тады Ісус напалаў двух вучняў і сказаў ім: "Ідзіце ў паселішча, якое перад вамі, і там адразу знойдзеце прывязаную асліцу і аслыня пры ёй. Адрываеце яе і прывядзіце да Мяне". Вучні пайшлі і зрабілі так, як загадваў ім Ісус. Прывялі асліцу і аслыня, паклалі на іх адзенне сваё, і Ён сеў на яго. А велзарны натоўп расцілаў адзенне сваё на дарозе, іншыя абціналі галлё з дрэў і слалі таксама на дарозе. А народ, перад Ім і за Ім ідучы, гучна ўсклікаў: "Асанна Сыну*

Давідаваму! Бласлаўлены Той, Хто прыходзіць у імя Госпада! Асанна на вышынях!" Калі ехаў Ён у Іерусалім, увесь горад быў узрушаны, усе пыталіся: *"Хто гэта?"* А людзі адказвалі: *"Гэта Прарок, Ісус з Назарэта Галілейскага"* (Мф. 21, 1-2; 21, 6-11).

У лацінскім абрадзе святачнай Імшы падчас Вербнай нядзелы папярэднічае працэсія з галінкамі, якая пачынаецца па-за храмам. Пасля бласлаўлення галінак і евангельскага чытання аб уваходзе Госпада ў Іерусалім яна рухаецца да касцёла. У гэтай працэсіі выкарыстоўваюцца пальмавыя і аліўкавыя галінкі, у паўночных краінах - галінкі больш даступнага дрэва - вярбы, а таксама букеты з траў і кветак. У некаторых краінах існуе звычай расцілаць галінкі на шляху працэсіі.

Працэсія Вербнай нядзелы нагадвае ўрачысты ўваход Ісуса Хрыста ў Іерусалім і бярэ пачатак з літургічнай практыкі Іерусалімскай Цэрквы IV ст., калі народ на чале з біскупам збіраўся на гары Елеонскай і пасля выканання гімнаў, антыфонаў, малітваў і чытанняў тэкстаў з Бібліі спускаўся ў горад, трымаючы галінкі і працягваючы спяваць гімны і псалмы.

У V-VI стст. гэты абрад перанялі іншыя Цэрквы Усходу, у прыватнасці Канстанцінопальская. Першыя ўпамінанні аб пранікненні такога абраду на Заход адносяцца да VII ст. З цягам часу з'явіўся абрад бласлаўлення (асвячэння) галінак.

У Сярэднія вякі ў заходніх краінах былі распаўсюджаны звычай несці на чале працэсіі Кнігу Евангелія, Крыж, Святыя Дары (у Англіі і Нармандыі), драўляную выяву асла, на якім устанавілася статуя Хрыста (у Германіі). У Мілане Хрыста сімвалічна ўяўляў архіепіскап на кані. Прыгожы абрад *шестія на ослы* на Вербную нядзелю існаваў і ў дзявятроўскай Расіі: сам цар вёў каня, трымаючы за аброць, а на кані сядзеў патрыярх.

Пра час святкавання Пасхі. У раннім хрысціянстве, як відаць з Правіл і Пастановаў Апостальскіх, святкаваўся тыдзень пакут і тыдзень Уваскрэсення Госпада. Непасрэдна для самога свята быў вызначаны дзень пасля вясянняга раўнадзенства і заўсёды пасля іўдзейскай Пасхі. Спрэчкі, якія ўзніклі аб часе свята, спыніў І Усяленскі Сабор (325 г.), які пастанавіў, каб усе хрысціяне святкавалі Пасху ў першую нядзелю пасля вясянняга раўнадзенства. Цяпер распра-

цаваны спецыяльны метады вызначэння свята Пасхі ў календары года.

У нашай краіне існуе розніца ў даце святкавання Пасхі Каталіцкай і Праваслаўнай Цэрквамі ў залежнасці ад прынятага імі календара - юліянскага ці грыгарыянскага.

Вялікі пост. Як ужо гаварылася, пытаннем вылічэння месца свята ў гадавым календары займаецца пасхалія - метады вылічэння даты Пасхі. Пасхалія ў розных гістарычных перыяды вар'іравала ў розных мясцовых традыцыях, яна і па сённяшні дзень не выяўляе адзінства ў хрысціянскім свеце.

Вялікі пост па часе займае сорак дзён. Такі тэрмін пераняты ад Сына Божжага. Менавіта сорак дзён пасціўся ў пустыні Ісус Хрыстос. Таму Царква справядліва разважыла: калі бязгрэшны Хрыстос палічыў патрэбным столькі пасціцца, тым больш гэта патрэбна нам, грэшным членам Царквы.

Старажытнейшае бясспрэчнае ўказанне на Вялікі пост перад Пасхай на працягу сарака дзён змяшчаецца ў 2-ім святачным Пасхальным пасланні свяціцеля Афанасія Вялікага, якое адносіцца да 330 г. Абавязковае захоўванне посту замацавана 69-м Апостальскім правілам.

Пост - не гіпотэза, а гісторыя, якая мае глыбокія і жывыя карані. Пост - гэта форма рэлігійнага аскетызму, практыкаванне духу, душы і цела на шляху да выратавання.

"Вялікі пост - гэта што-гадовае паломніцтва ў сваю сьвядомасць, дзе Царква адкрывае нам сутнасць і заданне для нашага жыцця", - кажа протапрэсвітар Аляксандр Шмеман.

Вялікі пост у католікаў захоўваецца перад Пасхай на працягу 40 дзён, за выключэннем двух святачных дзён: Св. Іосіфа (19.03) і Дабравешчання (25.03). Сучасныя католікі ў захаванні посту кіруюцца Апостальскай Канстытуцыяй "Paenitemmi", абвешчанай Папам Паўлам VI 17.02.1966 г., у адпаведнасці з якой 40-дзённы Вялікі пост (40 дзён, не лічачы нядзель) з'яўляецца перыядам пакаяння.

У Праваслаўнай Цэркве тлумачэнні пра пост даюцца ў Тыпikonе, Номаканоне, Мінеі, Трыдзці і Часаслове.

(Працяг будзе.)

Ксёндз-пробаіч Мінскага касцёла Св. Сымона і Св. Алены У. Завальнюк, магістр тэалогіі, кандыдат гістарычных навук.

Рыцары свабоды і сумлення

Пад такой назвай 19 снежня ў рамках праекту "Будзьма" ў Лідскім каледжы прайшла літаратурна-музычная імпрэза, у якой бралі ўдзел Алена Прохарава, Раман Яраш, Раман Абрамчук і Павел Каралёў. Імпрэза прысвечана філаматам і Ўладзіміру Караткевічу і завязана на той факт, што адзін з віднейшых філаматаў Адам Міцкевіч памёр 26 лістапада 1855 г., а роўна праз 75 гадоў 26 лістапада 1930 года нарадзіўся Ўладзімір Караткевіч, які заўсёды лічыў, што яму дасталося нешта ад яго вялікага папярэдніка, і што душа Адама Міцкевіча апякуецца над ім.

Падчас імпрэзы прагучалі песні філаматаў, у тым ліку на словы Адама Міцкевіча, а таксама песні на словы Ўладзіміра Караткевіча.

Пасля імпрэзы яе ўдзельнікі наведлі помнік Адаму Міцкевічу ў Лідзе па вуліцы Адама Міцкевіча. Нажаль, помніка Ўладзіміру Караткевічу ў Лідзе яшчэ няма.

Наш кар.

У Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры адбылася творчая сустрэча з гарадзенскай паэткай Данутай Янаўнай Бічэль з нагоды з'яўлення яе кнігі вершаў "Іду сцяжынаю да Бога". У зборнік, выдадзены да 75-годдзя вядомай беларускай літаратаркі і перакладчыцы, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР імя Янкі Купалы, увай-

шлі творы, напісаныя ў апошнія гады. Гэта вершы - малітвы, як іх акрэслівае сама паэтка, прасякнутыя шчырасцю, любоўю да роднага Краю і надзеяй на яго духоўнае адраджэнне... Наклад літаратурна-

мастацкага выдання 300 асобнікаў. Яго выдала славутая выдавецтва "Про Хрысто".

На мерапрыемстве прысутнічала творчая інтэлігенцыя сталіцы. Цёплыя словы ў гонар Дануты Янаўны сказалі

Хрысціна Лялько, Галіна Дзягілева, Генадзь Бураўкін, Міхась Скобла, Анатоль Вярцінскі, Язэп Янушкевіч, Сяргей Панізьнік. Спявала Тацыяна Беланогая. Чытаў вершы Эдуард Акулін.

Трэба адзначыць, што вельмі хораша спявалі хлопцы і дзяўчаты з квартэта камернага хору "Глёрія"...

Каля 20 хвілін працягвалася аўтограф-сесія вядомай паэткі. Можна было набыць

кнігу. Яна адрасавана ўсім аматарам беларускай паэзіі.

У зале прысутнічала шмат вядомых асоб, хто не паспеў выказацца. Гэта Аляксандр Шатэрнік, Арсен Ліс, Уладзімір Содаль, Анатоль Бутэвіч і іншыя. Літаратарка атрымала шмат кветак і падарункаў. Было вельмі цікава. Панавала творчая атмасфера.

Аляксей Шаляхоўскі.

Новая кніга Дануты Янаўны

Віншуем сяброў ТБМ, якія нарадзіліся ў студзені

Адаська Віктар
Акуліч Аляксандр
Алесіна Ганна Міхайлаўна
Аліева Марыя Рыгораўна
Аляхновіч Мікалай Мікал.
Андрасовіч Наталля Валянц.
Антаноўскі Мікалай
Антанюк Ян
Анціпенка Лявон Міхайлавіч
Апейка Марыя Фёдарына
Аскірка Валянцін Фёдаравіч
Ашкіндзэ Аляксандра Ал.
Ашуева Вера Яўгенаўна
Баброў Яўген Ігаравіч
Багданкевіч Святлана Мікал.
Багданчык Таццяна
Бакіноўскі Валянцін
Баркун Любоў Сяргеёўна
Барткевіч Таццяна Фёдарына
Барысаў Лявон Аляксеевіч
Барысевіч Аляксандр Вітол.
Батуеў Павел
Батура Вольга Іванаўна
Бахір Алена
Белы Павел Аляксандравіч
Бечка Антон Вацлававіч
Благачынны Фларыян Мікал.
Болбас Данута Вацлаваўна
Булыга Міхаіл
Бурбоўская Алена Уладзімір.
Бяліцкая Ганна Сцяпанаўна
Бяляева Кацярына Уладзімір.
Варанцоў Міхаіл Ананіевіч
Варатынская Галіна Аляксан.
Варонька Ніна Адэльфонс.
Васілевіч Алена Канстанцін.
Віданава Ірына Аляксеўна
Вінаградаў Віталё
Водзіч Таццяна
Вярбоўская Надзея
Гайдук Марыя
Галавач Яўген
Галеева Вальжына Міхаіл.
Гаравы Марат
Гарадок Галіна Станіславаўна
Гарановіч Віталё Рыгоравіч
Гарбачова Тамара Валер'еўна
Гардзюк Ала Андрэўна
Гасціловіч Уладзімір Васіл.
Гацак Максім Віктаравіч
Гедроў Аляксандр Генадз.
Герасёва Таццяна Андрэўна
Гільвей Валянціна
Грышкевіч Лявон Іосіфавіч
Грэбень Раіса
Гурская Людміла
Дзям'янаў Аляксандр Уладзімір.
Доўнар Павел Віктаравіч
Драздоў Уладзімір
Дранжкевіч Марыя
Дробаў Іван Міхайлавіч
Дубовік Ганна Уладзіміраўна
Дуброўская Наталля
Дычок Рэгіна Янаўна
Езавіт Т. В.
Елісееў Андрэй
Ефімовіч Аляксандр Вячасл.
Жарнасек Ірэна Францаўна
Жылінская Святлана
Жынь Канстанцін Уладзімір.
Заіка Зоя Міхайлаўна
Закрэўская Ніна
Зарубава Ганна Уладзімір.
Захарава Кацярына Алякс.
Збодоўскі Эдуард Іосіфавіч
Землякова Ала
Зімніцкая Ганна Ігараўна
Зімніцкі Леанід
Зубар Марына Уладзіміраўна
Івановіч Кацярына Анатол.
Ігнатчык Алё Уладзіміравіч
Іпатава Вольга Міхайлаўна
Кабышаў Зміцер

Казак Валянціна
Казак Міхась Мікалаевіч
Казак Сяргей Іванавіч
Казлоўскі Алё Феліксавіч
Калесніковіч Максім
Каліноўская Марыя
Калядка Іна
Канопкіна Таццяна Станіслав.
Канус Марыя Іванаўна
Капарыха Мікола
Капуста Алена Міхайлаўна
Каратчэня Іван Адамавіч
Карповіч Уладзімір Леанід.
Картузава Яўгенія Юр'еўна
Карэнька Людміла Мікал.
Каспяровіч Ілля Алегавіч
Кашчэва Людміла
Каяла Уладзімір Іванавіч
Кізеєў Ігар
Кісель Таццяна Аляксандр.
Клімашонак Віталё Алегавіч
Кліменценка Святлана Ульян.
Клімуць Яраслаў Іванавіч
Клямята Уладзімір Антонавіч
Кожан Кліменці Арсенавіч
Козел Алена Аляксандраўна
Коласава Алена Аляксандр.
Корнеў Павел Іванавіч
Котаў Павел Аляксандравіч
Красоўскі Лявон Мікалаевіч
Красоцкі Ян
Краўчук Ала
Крол Вера Сяргеёўна
Крывальцэвіч Мікола
Крыж Сяргей Аляксандравіч
Кузьмянкоў Генадз Адам.
Кулік Анатоль
Курчанава Ларыса Вітал.
Куцэпаленка Яўген
Лабанава Наталля Андрэўна
Лабоха Канстанцін Валянцін.
Лазарэнкаў Валянцін
Лазюк Аляксандр
Лакшык Аляксей Рыгоравіч
Ларычаў Алё Васільевіч
Лашук Алё Пятровіч
Лісоўскі Дзмітры
Ліцкевіч Наталля
Ліцьвінчук Аляксей
Ліцьвінчук Анатоль
Лобан Павел Міхайлавіч
Лобец Алё Паўлавіч
Лукашэнка Антон Уладзімір.
Луцэвіч Аляксандр
Лысенак Р.В.
Лысы Аляксандр Уладзімір.
Людзіна Алена Канстанцінаўна
Магалінскі Ігар Уладзімір.
Магучава Таццяна Васіл.
Магучая Галіна
Мальшава Людміла Яўген.
Мальшыца Іпаліт Міхайлавіч
Маляўка Марыя
Маркоўская Кацярына Мік.
Мароз Аксана Пятроўна
Масакіўскі Уладзімір Генадз.
Мацюшава Яна Аляксандр.
Мельнікаў Юры Леанідавіч
Мільнова Таццяна Мікал.
Мінько Мірына
Міхалева Варвара
Міхалькевіч Людміла Мікал.
Міханчык Нэлі
Мішкель Станіслаў
Мішкоў Яўген
Музычэнка Андрэй Мікал.
Мускі Барыс Георгіевіч
Муша Уладзімір Мікалаевіч
Мялешка Віктар Аляксандр.
Наваградскі Мечыслаў Ал.
Навахрост Кацярына
Нагорны Юры Аляксандр.

Нікалаеў Аляксандр Яўгенав.
Нікіцін Аляксандр
Новік Міхась Фаміч
Норка Алёся
Падабед Аляксандр
Палубінская З. Г.
Панізавіч Марат Яфімавіч
Папелёўка Юлія Юр'еўна
Патаранскі Сяргей Сяргеевіч
Паўлючук Антон
Пісарэнка Аляксандр Васіл.
Пляхневіч Тамара
Пракурат Яўген Андрэевіч
Пратасеня Юры Аляксандр.
Прымака Васіль Дзмітрыевіч
Прыхач Віталё Іванавіч
Прышчыц Валянціна Сцяпан.
Пярвушына Галіна Сярг.
Пясецкі Генадз Леанідавіч
Пячкоўскі Франц Уладзімір.
Рабянок Дзясніс
Радзюк Міхаіл Міхайлавіч
Раковіч Аксана Уладзіміраўна
Рамановіч Вераніка
Роўкач Андрэй
Рудак Таццяна
Рудзіч Алена
Руцкая Алена Віталёўна
Рымша Сяргей
Савуліч Мікалай
Самуйлік Яўген Рыгоравіч
Свістуніна Алёся Аляксандр.
Семянчук Альбіна
Сівіцкі Уладзімір Уладзімір.
Сімбіраў Ігар
Сіповіч Святаслаў Іосіфавіч
Скрыпко М.А.
Снітко Вера
Снітко Тамара
Стагначоў Уладзімір
Судак Вікторыя
Суша Тамара Мікалаеўна
Сушчэня Анатоль
Сыта Таццяна
Сяргейчык Аляксей Мікал.
Тамашоў Мікалай
Тамашэвіч Тамаш Іосіфавіч
Украінка Сяргей Сяргеевіч
Фёдарова Вольга Дзмітр.
Фёдарова Лілія
Федаровіч Святлана Міхаіл.
Федзюшка Надзея
Фядотаў Феакціст Фёдаравіч
Хадановіч Маргарыта Міх.
Хадоркін Мікола Фёдаравіч
Хамец Міхась Дзмітрыевіч
Хмараў Сяргей Рыгоравіч
Царкова Ніна Канстанцінаўна
Цітоў Ігар Віктаравіч
Цыбульская Людміла Віктар.
Цяцёркін Мікалай Яўгенавіч
Чайка Сяргей
Чаркасава Любоў Восіпаўна
Чарных Наталля
Чарнякова Вольга
Чачотка Анатоль Ілліч
Чылек Міхаіл Паўлавіч
Чырэка Алёся
Шакарчэня Таццяна
Шафарэнка Мікалай Мікал.
Швец Алена
Шыбека Аляксандр Сяргеев.
Шыдлоўская Ніна Анатол.
Шыман Дзмітры Валянцін.
Шыманец Алена
Шынкевіч Уладзімір
Юранкова Марыя Віктараўна
Якалэвіч Марыя Антонаўна
Якушава Алена Мікалаеўна
Янушкевіч Леанід
Яўсеенка Жана
Яцкевіч Уладзімір Антонавіч

Магілёўскія школьнікі сустрэліся з творамі Купалы і Коласа

13 снежня ў магілёўскую Цэнтральную гарадскую бібліятэку на сустрэчу з творчасцю Янкі Купалы і Якуба Коласа прыйшлі вучні школы № 33.

Яны азнаёміліся з прэзентацыяй, якую падрыхтавалі бібліятэкары Ірына Цінякова, Святлана Міхальчук і Марына Барысава.

Артыстка народнага тэатра Палаца культуры вобласці Аліна Кісялёва выканала некалькі вершаў Купалы. Старшыня Магілёўскага аддзялення СБП Мікола Яцкоў расказаў пра адметнасці паэзіі двух вялікіх беларускіх песняроў. У выкананні Міколы і Алы Яцковых прагучала не-

кага аддзялення СБП Мікола Яцкоў расказаў пра адметнасці паэзіі двух вялікіх беларускіх песняроў. У выкананні Міколы і Алы Яцковых прагучала не-

калькі песень на вершы Купалы і Коласа.

Ул. інф. магілёўскага аддзялення СБП.

Юбілею Івана Грыгаровіча прысвячаецца

У Магілёўскім мастацкім музеі імя Паўла Масленікава 13 снежня прайшоў вечар памяці гісторыка і святара Івана Грыгаровіча, арганізаваны гарадскім аддзяленнем "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны".

Вечарыну адкрылі вершам Максіма Багдановіча "Летапісец", напісаным 100 год таму, у 1912 годзе, і прысвечаным гісторыі Магілёва.

Летапісец

Душой стаміўшыся
ў жыццёвых цяжкіх борах,
Свой век канчаю я
ў манастырскіх мурах
І пільна летапіс
другі ўжо год пішу:
Старанна літары
малыя вываджу
І спісваю усё ад слова і да слова
З даўнейшых граматак
пра долю Магілёва.
І добрыя яго, і кепскія дэяла
Апавядаю тут.

Адным з такіх летапісцаў Магілёўшчыны і ўсяго беларускага народа з'яўляецца Іван Грыгаровіч.

Пра вядомага археолага, гісторыка, археографіі, святара, зборніка рукапісаў па гісторыі Беларусі ўдзельнікам вечара распавёў настаіцель храма Пятра і Паўла ў вёсцы Лясная айцец Георгій Сакалоў. Паводле яго слоў, значэнне прац Івана Грыгаровіча найперш у тым, што ён жыў у складаны час пасля далучэння беларускіх зямель да Расійскай імперыі і яго зацікаўленасць у гісторыі роднай мясцовасці ўспрымалася як сепаратызм. "Айцу Івану ў гэтым плане было цяжкавата. Але былі пэўныя і светлыя бакі яго дзейнасці, бо ў яго былі высокастаўленыя апекуны, якія разумелі важнасць яго працы", - сказаў святар. Адным з такіх апекуноў быў граф Мікалай Румянцаў, які дапамагаў Грыгаровічу ў яго навуковых пошуках.

Ураджэнец Прапойска (цяпер Слаўгарад) Іван Грыгаровіч, які скончыў Магілёўскую духоўную семінарыю, Санкт-Пецярбургскую духоўную акадэмію, больш жыў і працаваў у Гомелі. Ён збіраў і апрацоўваў тэксты рукі свяціцеля Георгія Каніскага, выдаў першы беларускі археографічны збор крыніц - "Беларускі архіў старажытных грамад".

- І калі расійская археа-

графія пачалася ў часы Кацярыны II, то беларускай да Івана Грыгаровіча наогул не было. Ён яе бацька, - сцвярджае настаіцель храма ў Лясной.

Таксама трэба адзначыць, што Магілёўскім абласным краязнаўчым музеем імя Е. Раманава была падрыхтавана кніжная выстава твораў Грыгаровіча, сярод якіх унікальнае выданне - першая праца І. Грыгаровіча: дысертацыя пра наўгародскіх пасаднікаў, выдана ў 1821 г.

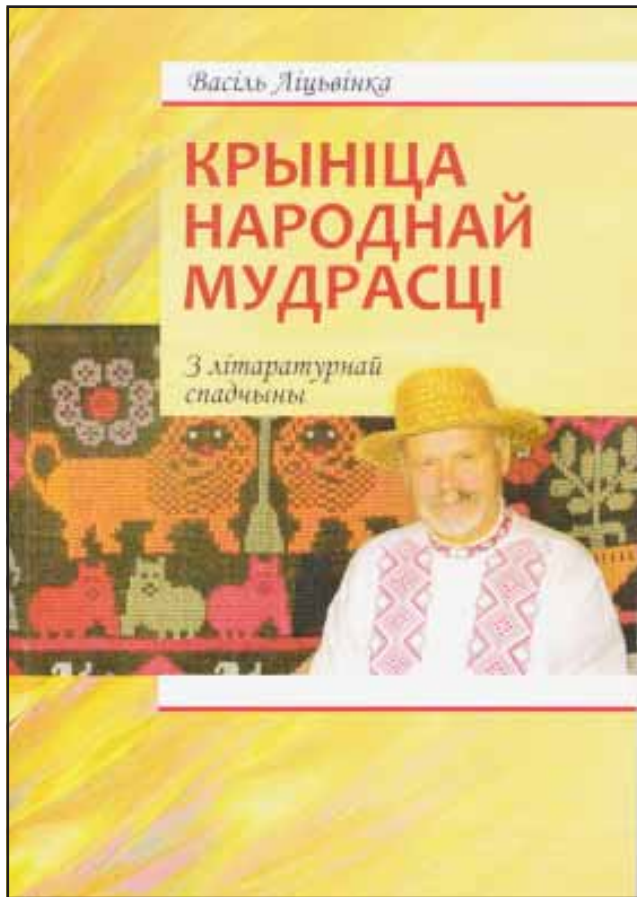
Напрыканцы вечарыны магілёўскі паэт і кампазітар Мікола Яцкоў падараваў а. Георгію гістарычныя матэрыялы на в. Лясная. Пасля завяршэння імпрэзы магілёўцы яшчэ доўга не адпускілі шанюнага гасця дахаты: фатаграфавалі, размаўлялі.

PS. 9 снежня ў вёсцы Лясная Слаўгарадскага раёна адбыліся краязнаўчыя чытанні, прысвечаныя 100-годдзю пабудовы ў Лясной мемарыяльнай Свята-Петрапаўлаўскай капліцы - храма-помніка ў гонар перамогі рускіх войск над шведамі ў час Паўночнай вайны 1700-1721 гг.

У чытаннях прынялі ўдзел каля 30 чалавек. Веў вечарыну настаіцель прыхода храма-помніка ў Лясной, краязнавец, філолаг, прагаіярэй Георгій Сакалоў. Вечарына праводзілася на беларускай мове. Невялікая дэлегацыя Магілёўскага ТБМ таксама далучылася да ўдзелу ў чытаннях, паколькі магілёўцы даўно сябруюць з айцом Георгіем.

Падрыхтаваў
Юр'еў Каласоўскі,
Магілёў.

ЗБІРАЛЬНІК НАРОДНАЙ МУДРАСЦІ

Неяк зусім незаўважна ад аматараў беларускай кнігі і Беларускай наогул выйшла ў 2012 годзе кніга **“Васіль Ліцьвінка. Крыніца народнай мудрасці. З літаратурнай спадчыны”**. Кніга выйшла ў менскім выдавецтве “Беларуская навука” пад шапкай “Нацыянальная Акадэмія навук Беларусі. Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы”. Укладальнік Н. М. Ліцьвінка. Рэцэнзенты: доктар філалагічных навук А.С. Ліс, кандыдат філалагічных навук, дацэнт М.Н. Антропаў.

Выданне ўключае значную колькасць навуковых і навукова-папулярных прац вядомага беларускага фальклорыста і папулярызатара айчыннай этнакультуры, шматгадовага прэзідэнта Беларускага саюза фальклорыстаў В. Д. Ліцьвінкі. У зборнік уключаны таксама матэрыялы, прысвечаныя яго жыццю і шматбаковай фальклорыстычнай дзейнасці.

Разлічана на наступныя аўтэнтычнай народнай творчасці, выкладчыкаў, студэнтаў, усіх, хто цікавіцца фальклорам як асновай традыцыйнай культуры.

Традыцыйная культура, фальклор як мастацкая аснова яе існуюць у шматлікіх рэгіянальных разнавіднасцях, што і прадвызначае іх поліфанічнасць, самабытнасць, з’яўляецца дыферэнцуючым фактарам ва ўзаемадзеянні з іншымі формамі культуры. Геаграфічнае і геапалітычнае размяшчэнне Падняпроўя як беларуска-рускага памежжа на стыку сучасных усходнеславянскіх культур і часткі праславянскай радзімы не толькі сфармавала тут неаўтарную мастацкую традыцыю, але і паўплывала на ментальнасць і паўсядзённы побыт яе жыхароў. Гэта калыска славян пачатку I тыс. н. э. Ад IX ст. ус-

ходнія землі крывічоў і радзімчаў сталі транзітнымі тэрыторыямі на шляху “з варагаў у грэкі”.

На пачатку 60-х гадоў XX ст. на філалагічных факультэтах Белдзяржуніверсітэта і ў педінстытутах былі ўведзены двухтыднёвыя вучэбныя і дыялекталогічныя палявыя практыкі, у межах якіх рэгулярна і сістэматычна запісваліся матэрыялы фальклору і традыцыйнай культуры.

Для каардынацыі ўсёй гэтай працы агульнаацыянальнага значэння ў 1981 г. Міністэрствам адукацыі Беларусі на філалагічным факультэце БДУ была створана Навукова-даследчая лабараторыя беларускага фальклору і дыялекталогіі, чатыры архівы якой цяпер, дзякуючы плённай шматгадовай дзейнасці В. Д. Ліцьвінкі, налічваюць:

рэгіянальны (усіх 118 раёнаў Беларусі) - больш за 4 млн тэкставых запісаў;

жанравы - усе сістэматызаваныя матэрыялы рэгіянальнага архіва;

аўдыёархіў - каля 500 тыс. запісаў мелодый і музыкі на розных, пераважна састарэлых, тыпах носбітаў;

відэаархіў - 233 відэа-фільмы аб усіх самабытных з’явах абрадава-святочнай культуры ў вялікай колькасці рэгіянальных варыянтаў (на жаль, на тэхнічна састарэлых відэакасетках).

На працягу больш за 20-гадовага існавання ў НДЛ беларускага фальклору БДУ паспяхова выкананы навукова-даследчыя работы “Фальклор Беларускага Палесся”, “Этналінгвістычнае даследаванне Беларускага Палесся”, “Рэгіянальная спецыфіка беларускага фальклору і яго месца ў адукацыі і культуры”, “Фальклор як сродак вучэбна-выхаваўчага працэсу”, “Фальклор запаведных і памежных з Расіяй, Украінай, Польшчай і

Літвой рэгіёнаў”, “Інтэрпрэтацыя і выкарыстанне фальклору ў вучэбна-выхаваўчым працэсе ВНУ”.

У выніку пры НДЛ паўсталі дзве навуковыя школы - рэгіянальна-арэальных даследаванняў і інтэрпрэтацыі фальклору.

НДЛ беларускага фальклору БДУ з’яўляецца калектыўным сябрам Міжнароднай арганізацыі па фальклору ЮНЕСКА (ЮНЕСКА) і актыўным сябрам яе камісіі рэгіянальнага даследавання фальклору. Архівы НДЛ улічваюцца ў працы камісіі, уключаны ў даведнік, які рыхтуецца да друку ў ЗША.

НДЛ беларускага фальклору актыўна ўдзельнічала ў правядзенні Міжнароднага сімпозіума ЮНЕСКА на Беларусі ў 2002 г. “Разнастайнасць моў і культур ва ўмовах глабалізацыі”, да якога НДЛ была перакладзена і выдана “Суветная дэкларацыя культурнай разнастайнасці ЮНЕСКА” ад 2 лістапада 2002 года, якая адкрывае перспектывы працы

НДЛ з дапамогай міжнароднай супольнасці. У лістападзе 2002 г. навукова-даследчая лабараторыя правяла Міжнародную навуковую канферэнцыю “Жыццесцявардальнасць культуры славянскай цывілізацыі”, а ў красавіку Першую этналінгвістычную міжнародную канферэнцыю, прысвечаную 80-годдзю расійскага акадэміка Мікіты Талстога, які шмат гадоў плённа супрацоўнічаў з НДЛ і стварыў Палескі архіў у Інстытуце славістыкі РАН. Цесная сувязь НДЛ з музыказнаўцамі, інструменталістамі, харэографамі, кіраўнікамі большасці лепшых фальклорных калектываў Беларусі, метадыстамі па фальклору аддзелаў адукацыі і культуры і многімі іншымі практыкамі выкарыстання фальклору ператварылі яе ў навуковы цэнтр інтэрпрэтацыі фальклору, якой пасля Шырмы і Цітовіча ніхто на Беларусі не займаўся. З гэтай мэтай створаны штогадовыя Шырмаўскія навуковыя чытанні і навукова-мастацкая студыя “Узроўні інтэрпрэтацыі фальклору”.

У розныя гады НДЛ былі арганізаваны тры вучэбна-метадычных фальклорыстычных школы для кіраўнікоў дзіцячых, моладзевых і старшых вясковых фальклорных калектываў, якія стварылі лепшыя самабытныя калектывы ў розных рэгіёнах Беларусі і падтрымліваюць сталыя навукова-творчыя сувязі са школай. У наш час НДЛ каардынуе ўсю шматлікую па формах, метадах, рэгіянальнай і мастацкай спецыфіцы, у тым ліку і сучасную мадэрную ў рок-фольклорных і этналінгвістычных фальклору на Беларусі, кансультуе арганізатараў шматлікіх святаў, дажыянак, фальклорных фестываляў, конкурсаў, радыё- і тэлеперадач і многія іншыя формы выкарыстання фальклору ў сучаснай культуры. Качэдральныя фальклорныя ар-

хивы перараслі ў багатыя рэгіянальны і жанравы (у кожным каля 4 млн тэкставых запісаў), аўдыё- (больш як паўмільёна) і відэа- (больш як 200 відэафільмаў аб усіх найбольш самабытных з’явах абрадава-святочнай культуры) архівы НДЛ.

У розныя гады фальклорныя запісы склалі выдатныя Нілам Гілевічам фундаментальны зборнік “Песні сямі вёсак”, “Песні народных свят і абрадаў”, “Казкі і апавяданні беларусаў”, “Лірычныя песні”, “Лірыка беларускага вяселля”, “Замовы”. Унікальныя запісы на Палессі як адным з асноўных рэгіёнаў праславянскай радзімы, па словах акадэміка Мікіты Талстога “*гэтым своеасаблівым запаведніку стараславянскай культуры*”, склалі заснаваную Верай Захаравай серыю “Беларускі фальклор у сучасных запісах”, у якой выйшла 5 зборнікаў традыцыйнага фальклору Берасцейскай, Гомельскай і Менскай абласцей і асобна “Палескае вяселле”.

Кіраўнік НДЛ Васіль Ліцьвінка (1981-2005 гг.) у абароненай дысертацыі “Р.Р. Шырма - фальклорыст” і двойчы выдатным зборніку “Песня - душа народа” раскрыў асноўныя метадалогічныя прынтцыпы выкарыстання фальклору ў сучаснай адукацыі і культуры, а фальклорны калектыў БДУ “Тутэйшая шляхта” пад яго кіраўніцтвам паспяхова выканаў на працягу 2000-2002 гг. навукова-даследчую працу “Інтэрпрэтацыя і выкарыстанне фальклору ў вучэбна-выхаваўчым працэсе ВНУ”.

В. Д. Ліцьвінка ў межах сваёй лабараторыі заўсёды працаваў у найбольш перспектывіўных кірунках сучаснай фальклорыстыкі, такіх як:

арэальнае даследаванне фальклору, які існуе ў аўтэнтычным выглядзе толькі ў рэгіянальнай мастацкай шматвобразнасці і бясконцай варыянтнасці і толькі ў гэтым сэнсе з’яўляецца самацэнным, а таму можа быць значна фінансаваны з мясцовых бюджэтаў;

адукацыйна-культуралагічная інтэрпрэтацыя фальклору як асновы этнічнай і традыцыйнай культуры народа, яго свят і абрадаў, эстэтыкі побыту, менталітэту, высокай маралі, прыроднай філасофіі, асновы літаратуры і прафесійнага мастацтва, вызначэння самабытнасці яго культуры сярод славянскіх і індаеўрапейскіх народаў;

даследаванне ўзроўняў інтэрпрэтацыі фальклору ў адукацыі і культуры;

аналіз форм і метадаў выкарыстання фальклору ў разнастайных узростах (дзіцячых, моладзевых і студэнцкіх, старэйшых), вясковых і гарадскіх, рознаацыянальных і некаторых іншых фальклорных калектывах;

стварэнне метадыкі перанясення на сцэну песеннага, інструментальнага і харэаграфічнага фальклору;

выкарыстанне фальклору пры правядзенні свят і абрадаў, рэгіянальных і агульнаацыянальных фестываляў і знамянальных падзей;

вывучэнне знешняга і ўнутранага фальклорызму ў творах літаратуры і прафесійным мастацтве;

інтэрпрэтацыя фальклору ў опернай, тэатральнай і харавой творчасці; даследаванне дзейнасці рок-фолькгуртоў;

аналіз форм і мастацкіх узроўняў інтэрпрэтацыі фальклору ў друку, перыядычных выданнях, на радыё і тэлебачанні.

Яго дзейнасць як кіраўніка НДЛ беларускага фальклору прадоўжыла вяртанне запісаных матэрыялаў у навукова-мастацкую практыку выданнем 18 фальклорных зборнікаў і штогадовай публікацыяй каля 50 друкаваных аркушаў фальклорных матэрыялаў, з 1994 года - “Календара свят і абрадаў беларусаў”, больш як сотні навуковых артыкулаў, матэрыялаў і тэзісаў, метадычных матэрыялаў да каляндарных і абрадавых свят. Ліцьвінка ўдзельнічаў у папулярных аркушаў фальклору ў перыядычным друку, радыёklubе “Фальклор”, фальклорных праграмах тэлебачання. З 1987 па 2002 год ён - вядоўца адной з самых папулярных і даўгавечных тэлепраграм “Запрашаем на вачоркі”.

У гэтым выданні прадстаўлены найбольш цікавыя творы В. Д. Ліцьвінкі як дасканалы знаўца, інтэрпрэтатара і папулярызатара беларускага фальклору.

Адзіна магчымая форма існавання фальклору - вусная, услед за аўдыё набыла ў наш час бяспечную форму відэафіксацыі, што пачалі ў апошні час рабіць нават студэнты. Гэтая праца плённа вялася пад кіраўніцтвам В. Д. Ліцьвінкі з 1987 года. Цяперашняя першая задача, як ён хацеў у апошні час, але не паспеў зрабіць, - стварыць Рэспубліканскі фальклорна-камп’ютарны цэнтр і перавесці недаўгавечныя аўдыё- і відэазапісы на электронныя носбіты, каб перадаць нашчадкам усё прыгожае, што стварылі нашы продкі: Вялікдзень і Дзяды, Зялёныя святы і Купалле, Дажынкы, Каляды, Шчодрык, Радзіны, Вяселле.

У выданні паўтораны “Спеы пра даўніх ліцьвінаў да 1434 года”, выданыя раней асобнай кніжкай. У дадатках пададзена паэма М. Лермантава “Ліцьвінка” ў перакладзе Станіслава Судніка.

Кніга ў 464 старонкі, фарматам крыху меншым за А-4 стала выдатным помнікам шычыраму, таленавічаму і нястомнаму збіральніку, захавальніку ды папулярызатару беларускага фальклору Васілю Ліцьвінку з такім гаваркім прозвішчам, якое само вяжа сучасных беларусаў з колішнімі ліцьвінамі

Яраслаў Грынкевіч.

“*Душа лістападу*”

Такую назву мае 9-ая кніга вядомай паэтэсы, перакладчыцы і літаратуразнаўцы Ірыны Багдановіч, якая нарадзілася ў 1956 годзе ў горадзе Лідзе. Скончыла гістарычна-філалагічны факультэт Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта (1978 г.) і аспірантуру пры Інстытуце літаратуры імя Янкі Купалы НАН Беларусі (1983 г.). З 1996 года - дацэнт кафедры гісторыі беларускай літаратуры філфака БДУ. Кандыдат філалагічных навук (1985 г.). Сябар Саюза беларускіх пісьменнікаў (1989 г.).

Прэзентацыя кнігі адбылася ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры. На мерапрыемстве было сказана шмат цёплых слоў пра спадарыню Ірыну. Выступалі Міхась Скобла, Васіль Жуковіч, Анатоль Верабей. Гучала музыка ў выкананні квартэта камернага хору “Глэрыя”. Ірына Эрнэстаўна чытала любімыя вершы: “Ліхтарык”, “Прастуда”, “Верабіная кавярня” і іншыя.

У новай кнізе вершаў Ірыны Багдановіч - паэтычны роздум аўтара аб сутнасці творчасці і чалавечага быцця ў няпростым і зменлівым часе. Аб тых вечных духоўных арыенцірах, якія даюць высокі нябесны вектар зямному чалавечаму існаванню.

Вядучыя матывы кнігі дапаўняе раздзел перакладаў “Старапольскае рэха Беларусі”, які складаюць творы знакамітых аўтараў канца XVIII - XIX стагоддзяў.

Гэта - Францішак Багамалец, Ян Чачот, Адам Міцкевіч, Уладзіслаў Сыракомля, Габрыэля Пузыня, Зофія Манькоўская, якія былі знакавымі ў свой час людзьмі.

Рэдактары літаратурна-мастацкага выдання - Алесь Пашкевіч і Барыс Пятровіч. Кніга з’явілася ў выдавецтве “Кнігазбор”. Яе наклад 300 асобнікаў.

На мерапрыемстве прысутнічала творчая інтэлігенцыя г. Менска, а таксама беларуская моладзь. Не ўстрымалася і ўзяла слова на вечарыне паэткі Святлана Багданкевіч, якая ў жніўні выдала цудоўную кнігу вершаў “Напрадвесні”, што таксама змяшчае добрыя пераклады з польскай паэзіі.

Было цікава.
Аляксей Шалахоўскі.

Успаміны Алеся Белакоза

У выдавецтве "Кнігазбор" выйшла з друку кніга "Музей у Гудзевічах", якую напісаў заслужаны работнік культуры Беларусі Алеся Мікалаевіч Белакоз - чалавек, якога ў Беларусі ведаюць усе. Не бывае дня, каб людзі не тэлефанавалі яму альбо не прыехалі да яго ў Гудзевічы, што на Мастоўшчыне, каб асабіста пабачыцца і пагутарыць з ім. Гэта кніга не толькі пра лёс дзяржаўнага літаратурна-краязнаўчага музея, створанага на базе школьнага літаратурна-краязнаўчага музея ў Гудзевічах. Гэта кніга пра тыя падзеі, якія адбываліся ў вёсцы на працягу некалькіх стагоддзяў, пра тых людзей, якія дапамагалі і стваралі, разам з Алесям Мікалаевічам і вучнямі гэты музей. А таксама пра тых, хто шкодзіў музею, хто не хацеў, каб ён быў, існаваў, дзейнічаў.

Школьны музей у Гудзевічах прыняў сваіх першых наведвальнікаў 2 лютага 1968 года. Яго адкрыццё было прымеркавана да 130-годдзя з дня нараджэння Кастуся Каліноўскага. Першыя экспанаты да туюцца 1965 годам. Менавіта яшчэ тады дзеці пад кіраўніцтвам Алеся Мікалаевіча Белакоза пачалі пісаць лісты пісьменнікам, мастакам, дзеячам навукі і культуры з просьбай даслаць выказванне пра беларускую мову, чарнавік ці рукапіс свайго твора, кнігу з аўтаграфам. Калі назбіралася многа матэрыялаў, і быў адчынены школьны літаратурна-краязнаўчы музей. Спачатку музей размяшчаўся толькі ў адным пакойчыку, а калі ў 1981 годзе пабудавалі новую двухпавярховую школу, тады пад музей аддалі цэлы будынак старой школы, які размясціў чатыры экспазіцыйныя залы і калідор. Яны былі адчынены ў 1984 годзе.

Яшчэ ў 1980 годзе мясцовы калгас дапамог перавезці з вёскі Семярэчкі да музея хатку, пабудаваную ў канцы XVIII стагоддзя. Першая экскурсія ў ёй была праведзена 6 студзеня 1981 года. А пазней калгас дапамог перавезці да хаткі віронак. У 1990 годзе загадам Гарадзенскага ўпраўлення культуры № 10 ад 12 лютага 1990 года на аснове рашэння Мастоўскага раённага Савета народных дэпутатаў № 269 ад 17 студзеня 1990 года музей у Гудзевічах стаў дзяржаўным. Тады ж пад музей быў перададзены другі школьны будынак, дзе ў гэты ж год была адчынена зала "Народная медыцына", праект якой бясплатна зрабіў мастак Алеся Ступень. У гэтым жа будынку ў 1990 годзе былі аформлены

дзве залы "Лёна і народнага ткацтва", дзе сабраны ўсе прылады, якія патрэбны для таго, каб лён ці воўна ператварыліся ў тканіну, паказаны ўсе ўзоры тканін, якія вырабляліся ў тамтэйшай мясцовасці, а таксама ўнікальная калекцыя падвойных дываноў. Потым адчыніліся экспазіцыйныя залы. А ў 1997 годзе была зроблена зала "Гісторыя Гудзевіч у дакументах і фотаздымках" і г.д.

Так паціху музей пашыраўся і жыў. Хаця ў стварэнні яго, у пошуках матэрыялаў для яго, існавала нямаля перашкод. Але іх змог адолець няўрымслівы і апантаны справай Алеся Белакоз. Чалавек-легенда, якім мы павінны заўсёды ганарыцца. І мы ганарымся ім, ім - народным настаўнікам, збіральнікам, музейшчыкам, краязнаўцам, літаратарам, вялікім беларусам XX-пачатку XXI стагоддзяў. Алеся Мікалаевіч - шчыры і мужны беларус, патрыёт, чалавек, для якога Беларусь - сэнс усяго жыцця.

Кніга "Музей у Гудзевічах" - доказ таго, як няпроста і нялёгка ствараліся падобныя беларускія музеі. Колькі папахадзіў, паабіваў парогаў Алеся Мікалаевіч дзеля свайго музея. Яму запісвалі вымовы, наладжвалі ў школе праверкі, абзывалі нацыяналістам, цягалі ў КДБ, а ён рабіў сваю справу, рабіў упарта і натхнёна, спакойна і... заўсёды. Не ўсё задуманае ім спраўдзілася, адбылося, захавалася для нашчадкаў. Але ён вытрымаў, перажыў, адолеў.

Гэта кніга - жменька праўдзівых успамінаў мудрага настаўніка з Гудзевічаў. Каб мы жылі, каб жыла ў свеце Беларусь, каб жыла наша мова, каб захавалася наша багатая спадчына. Верыцца, што кніга Алеся Белакоза прачытаецца з цікавасцю. Яна навучыць многіх з нас не спыняцца перад цяжкасцямі, перад сваімі марамі і задумкамі, не здавацца перад тымі, хто хоча знішчыць нашу беларускасць.

Сяргей ЧЫГРЫН.

25-томнік Уладзіміра Караткевіча - прэзентаваны першыя два тамы

19 снежня ў Менску на філалагічным факультэце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта адбылася прэзентацыя першых двух тамоў пазэі 25-томніка Уладзіміра Караткевіча, якія выйшлі накіладам у 2 тысячы асобнікаў кожны ў сталічным выдавецтве "Мастацкая літаратура".

Тамы яшчэ не паступалі ў кніжныя крамы, і кошт кожна-

года, калі будзе адзначацца 90-годдзе з дня нараджэння Караткевіча.

Дэкан філфака БДУ, доктар філалагічных навук, прафесар Іван Роўда выказаў вялікую падзяку дацэнту Ана-

толю Вераб'ю, дзякуючы ініцыятыве і высылкам каторага і пабачылі свет першыя тамы збору твораў Караткевіча. Роўда звярнуў увагу на тое, што ўпершыню збор твораў беларускага пісьменніка выйшаў пад крыфам "Філалагічны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта" таму, што большасць чальцоў рэдкалегіі серыі з'яўляюцца супра-

дучь з намі, яны будуць нашай візітоўкай у гэтым свеце, бо ёсць Караткевіч - ёсць мы і філалагічны факультэт БДУ, які рыхтуе настаўнікаў беларускай мовы і літаратуры", - сказаў Шніп. Ён назваў збор "своеасаблівым замкам, у якім мы будзем бачыць самога Караткевіча, сваіх продкаў і тую

рам сумлення і свабоды".

Дырэктар Беларускага дзяржаўнага музея-архіва літаратуры і мастацтва Ганна Запартыка выказала надзею, што выданне збору дазволіць выявіць "унікальны грандыёзны архіў Караткевіча, які ўсюды, як і сам пісьменнік".

У трэці том увойдуць

Беларусь, пра якую марыў пісьменнік".

Сярод твораў пазэі, што не друкаваліся пры жыцці Караткевіча ці ўвогуле друкуюцца ўпершыню, укладальнік серыі Анатолий Верабей назваў "І зашумяць асіны над ракою...", "Энтузіясту", "Слова Міцкевічу", "Зямля дзядоў", "Каханне маё чарнавокае", "Ода Радзіме", "Ліста нямае" і паэтычныя прысвячэнні сябрам (I том), "Вуліца касманаўтаў", "Паланэз Агінскага", "Васілью Быкаву", наслідаванне Уладзіслава Сыракомлю, калядныя віншаванні выбітным дзеячам беларускай навукі і культуры, а таксама эпіграмы на іх (II том). Пры падрыхтоўцы тамоў удакладніліся даты напісання і крыніцы першых публікацый твораў, выпраўляліся недакладнасці, рабіўся істотны гісторыка-тэжсталагічны каментарый, адзначыў навукоўца. Ён выказаў вялікую ўдзячнасць усім, хто спрычыніўся да выдання першых тамоў збору Караткевіча, якога Верабей назваў "рыца-

казкі і апавяданні, у чацвёрты і пяты - легенды і аповесці, у шосты - раман "Нельга забыць", у сёмы і восьмы - раман "Каласы пад сярпом тваім", у дзевяты - раман "Хрыстос прыжмліўся ў Гародні", у дзясяты - раман "Чорны замак Альшанскі". Акрамя таго, запланавана выданне тома драматургіі, дзвюх кніг публіцыстыкі, эсэістыкі і крытыкі, двух тамоў эпістальнай спадчыны, кнігі перакладаў і аўтаперакладаў, тамы малюнкаў пісьменніка, а таксама трох кніг сцэнарыяў і лібрэта. У збор увойдуць дзённікі, запісныя кніжкі, дароўныя надпісы, дапаўненні папярэдніх тамоў збору, летапіс жыцця і творчасці Караткевіча. Тамы публіцыстыкі, эсэістыкі і крытыкі будуць дапоўнены кампакт-дыскам з аўдыёзапісамі выступленняў пісьменніка.

Падчас прэзентацыі экспанавалася выстава выданняў Караткевіча розных гадоў.

Марат Гаравы,
novychas.info.

Анатолий Верабей

най кнігі будзе складаць каля 60 тыс. рублёў. Наступныя тры тамы з прозай класіка беларускай літаратуры запланавана выдаць у наступным годзе. Збор твораў Караткевіча рыхтуе кафедра беларускай літаратуры і культуры БДУ пад кіраўніцтвам кандыдата філалагічных навук, даследчыка творчасці Караткевіча Анатоля Вераб'я. А ўсё поўнае навукова-каментарнае выданне творчай спадчыны пісьменніка мяркуецца завяршыць да 2020

цоўнікамі філфака.

Галоўны рэдактар выдавецтва "Мастацкая літаратура" Віктар Шніп паведаміў, што на збор падпісаліся каля 1 тыс. падпісчыкаў, а таксама выказаў спадзяванне, што іх колькасць будзе ўзрастаць з выданнем кожнага наступнага тома, кожны з каторых, на яго думку, давядзецца выдаваць дадатковым накладам. "Сонца Караткевіча, яго душа, яго творы - проза, пазэія, драматургія і малюнкi заўсёды бу-

"Калядны харал" у гонар Калядаў і юбілею Дыкенса

Адзначаць блізкае Каляды, а таксама 200-годдзе класіка англійскай літаратуры Чарльза Дыкенса "Прайдзі-Свет" прапануе за чытаннем яго самай знакамітай аповесці "Калядны харал". На беларускую мову аповесць, што выйшла электроннай кнігай у выдавецтве Змітра Коласа, пераклала Ганна Янкута. "Калядны харал" даступны для папма-

вання ў двух фарматах, прызначаных для электронных чыталак: EPUB і MOBI.

"Калядны харал" - першая калядная аповесць, напісаная Чарльзам Дыкенсам, і ўвогуле першая ў свеце гатычная калядная аповесць, якая запаткавала цэлы жанр, што дагэтуль не страчвае папулярнасці. Не страчвае папулярнасці і сам "Калядны харал" - у Вяліка-

брытаніі гэтая кніга ўвесь час дадрукоўваецца і ніколі не знікае з кнігарняў, асаблівы попыт маючы, безумоўна, у перадакалядны час. Імя "Скрудж" даўно ўвайшло ў англійскія слоўнікі як сінонім да слова "скнара", а любімы выраз галоўнага героя "Цьху, шахрайства!" даў, напрыклад, назву гатунку піва. Напісаны з мэтай прыцягнуць увагу да вострых сацыяльных прабле-

маў, "Калядны харал" зрабіўся адной з самых дасціпных у англійскай літаратуры кніг для чытачоў усіх узростаў, такім самым сімвалам зімовых святаў, як вастраліст, смажаная гуска і калядны пудынг.

Перакладчыца дзякуе Антону Францішку Брылю і Кацярыне Маціеўскай за дапамогу ў падрыхтоўцы выдання.

prajdzisvet.org.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Юрась Каласоўскі, Юлія Карчагіна, Леакадзія Мілаш, Максім Новік, Язэп Палубятка, Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

<http://nashaslova.mns.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbn-mova.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.
Газета падпісана да друку 26.12.2012 г. у 10.00. Замова № 2112.
Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес. - 4450 руб., 3 мес. - 13350 руб.
Кошт у розніцу: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб рэгістрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для поштовых адпраўленняў:
231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslova@tut.by